

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความผิดว่าด้วยการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

เจตนารมณ์ในการให้ทีมงานสอบสวนคดีพิเศษขึ้นเพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการแก้ไขความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทั่วไปเป็นหัวใจสำคัญของการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน แต่ปรากฏว่าระบบสอบสวนในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีบางประเภทได้ รวมทั้งระบบการสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 ยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับการกระทำความผิดในปัจจุบันเห็นได้จากอาชญากรรมมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาประกอบอาชญากรรม บางครั้งอาชญากรที่มีการศึกษาสูงได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญของตนไปใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ เมื่อมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องจัดระบบการสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พยานแวดล้อมมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง

เมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาในการสืบสวนหาผู้กระทำความผิดในคดีอาญาโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวน โดยมีบทบัญญัติในลักษณะคุ้มครอง (Safeguard) สิทธิเสรีภาพของเหยื่อและผู้ถูกกล่าวหาไว้ แต่ปัญหาในทางปฏิบัติในการแสวงหาพยานหลักฐานคือการไม่มีประจักษ์พยานเนื่องจากผู้กระทำความผิดมักจะไม่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานโดยตรง หรือมีฉะนั้นก็สามารถทำลายพยานหลักฐานได้โดยง่าย ดังนั้น ผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ เพื่อ “จับได้ไล่ทัน” ผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวจะแสวงหาพยานหลักฐานมาให้ศาลเชื่อได้ในคดีที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าว กรณีเช่นนี้จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมทำการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์และอื่นๆ โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เมื่อคดีเกิดขึ้น การค้นหาร่องรอยการกระทำผิดจึงจะมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จุดประสงค์ของการสอบสวนคดีพิเศษ จึงน่าจะอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้น ไม่มีประจักษ์พยาน จากสถิติที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบัน ไม่อาจล้วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดีที่สำคัญๆ ที่มีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะท้อนขวัญประชาชนต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ เช่น คดีการหายตัวไปของนายสมชาย นิลไพจิตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ในปัจจุบันยังไม่สามารถหาศพผู้ตายได้ ดังนั้นถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนรวมกันหลายฝ่ายอาจประสบความสำเร็จในการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

ประการสำคัญ การสอบสวน โดยบุคคลหลายฝ่ายเป็นการสร้างให้ระบบสอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอเพื่อให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานเพราะพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้พยานหลักฐานมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพยานอื่นจนบอกได้ชัดว่าผู้กระทำความผิดจริง ดังนั้น การกำหนดให้การสอบสวนมีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญต่างกันเข้ามาร่วมทำการสอบสวนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่แก้ไขข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความยุ่งยากให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุรพล ไตรเวทย์, 2549, หน้า 32-35) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ถึงประเด็นการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยได้กำหนดกรอบในการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีความผิดว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีความผิดว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นั้นควรจะต้องทำความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินคดีในเรื่องดังกล่าวก่อนว่ามีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไรเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นองค์กรหลักในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

โดยที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริง (มาตรา 14 วรรคแรก) ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 ได้ใน 2 กรณี (มาตรา 14 วรรคสอง) คือ

กรณีแรก มีพฤติการณ์ที่ปรากฏแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเอง เช่น หนังสือพิมพ์เสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

กรณีที่สอง มีการกล่าวหาเรื่องเรียนขึ้นมา เช่น ผู้ประกอบการที่ถูกตัดสิทธิ์ไม่ให้เสนอราคา พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบ ประชาชนทั่วไป เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (กรณีแรก) หรือมีการกล่าวหาหรือเรียนขึ้นมา (กรณีที่สอง) ตามมาตรา 14 วรรคสอง ต่อจากนั้นกระบวนการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติก็เริ่มต้นขึ้น

เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าเห็นว่ามิมีมูลให้ดำเนินการตามมาตรา 14 วรรคสอง (1) – (3) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 สำหรับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแยกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการหรือผู้รับเหมาหรือนักธุรกิจ เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า กระทำการเข้าข่ายความผิดอาญาฐานตกลงร่วมกันในระหว่างผู้เข้าเสนอราคาโดยทุจริตตามมาตรา 4 และความผิดอาญาฐานให้เงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจูงใจให้ร่วมเสนอราคาโดยทุจริตตามมาตรา 5 ประกอบกับมาตรา 9 ซึ่งเป็นความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลในกรณีที่มีการกระทำความผิดที่เป็นประโยชน์ต่อนิติบุคคลในมาตรา 14 วรรคสอง (2) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการกล่าวโทษบุคคลนั้น ตามมาตรา 2(8) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก และให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาล

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการสมยอมเสนอราคา เช่น หน่วยงานราชการ ผู้เสนอราคารายอื่น ฯลฯ หากเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 2(4) ย่อมสามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานตำรวจได้โดยตรง ตามมาตรา 2(7) มาตรา 123 และมาตรา 124 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับมาตรา 14 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 และพนักงานสอบสวนก็จะดำเนินการเช่นเดียวกับคดีอาญาปกติทั่วไปเช่นกัน เพราะผู้ประกอบการหรือผู้รับเหมา หรือนักธุรกิจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่ต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการร้องทุกข์ ตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

2. เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า กระทำการเข้าข่ายความผิดอาญาฐานเป็นเจ้าหน้าที่ละเว้น

ไม่ดำเนินการให้มีการยกเลิกการเสนอราคาที่มีผิดกฎหมาย ตามมาตรา 10 ในมาตรา 14 วรรคสอง (1) ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกับบุคคลนั้นตามมาตรา 84 มาตรา 88 – มาตรา 93 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 โดยแยกเป็น 2 กรณี คือ

2.1 การดำเนินการทางวินัย เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้พิจารณาพฤติการณ์แห่งการกระทำแล้วมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้นั้น เพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้มีมติ

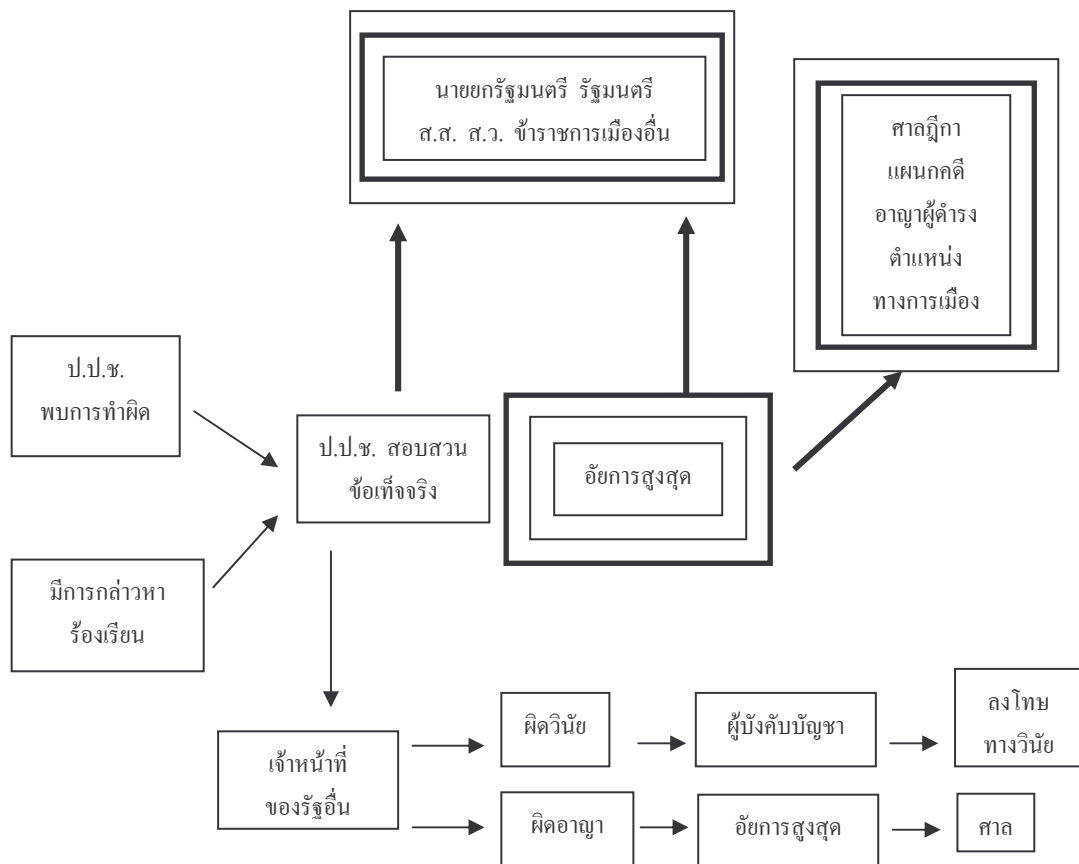
2.2 การดำเนินคดีอาญา เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้พิจารณาพฤติการณ์แห่งการกระทำแล้วมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดอาญา ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานเอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

3. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มบุคคลดังกล่าวข้างต้น กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เสียเองหรือใช้อำนาจเหนือทำให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 13 ในมาตรา 14 วรรคสอง (1) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการกับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 มาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 กล่าวคือ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป

อนึ่ง ในบางคดีอาจมีทั้งนักการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิด เช่น อธิบดี เจ้าหน้าที่พัสดุ การดำเนินคดีจะแตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (รัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 70) ซึ่งเป็นศาลที่มีชั้นเดียว และเป็นที่สุดห้ามอุทธรณ์ฎีกา ส่วนอธิบดีมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่

ของรัฐ อัยการสูงสุดจะดำเนินการฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี (มาตรา 97) เช่นเดียวกับคดีอาญาปกติตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น และสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ต่อไป

นอกจากนั้น ยังมีความแตกต่างกันในชั้นสอบสวน กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (รัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติโดยตรง (มาตรา 66) ไม่ต้องไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน และในกรณีที่ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น อธิบดี พนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ สามารถยื่นคำกล่าวหาต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ (มาตรา 84 และมาตรา 88) และผู้เสียหายร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนก็ได้ แต่ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ (มาตรา 89)

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการสอบสวนซื้อเท็จจริงโดย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในส่วนของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะเป็นคดีพิเศษนั้นจะต้องเป็นคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีวงเงินหรือมูลค่าตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป อย่างไรก็ตาม คดีความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์การเป็นคดีพิเศษดังกล่าวข้างต้น หากคณะกรรมการคดีพิเศษมีมติให้คดีใดเป็นคดีพิเศษได้ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษพ.ศ.2547 ก็ให้ถือว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ แม้ว่าวงเงินที่เป็นการกระทำความผิดจะมีมูลค่าไม่ถึงหนึ่งร้อยล้านบาทซึ่งในทางปฏิบัตินั้นการกระทำความผิดที่เป็นการฮั้วที่กรมสอบสวนคดีพิเศษได้เข้าไปตรวจสอบนั้นมี 2 ลักษณะคือ กรณีแรก การฮั้วสดและฮั้วแห้ง ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 3 ซึ่งถ้าพบผู้กระทำความผิดที่เป็นนักการเมืองหรือข้าราชการร่วมกระทำความผิดก็จะส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดังที่ได้อธิบายข้างต้นนั่นเอง แต่ในช่วงที่คดีอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็สามารถใช้อำนาจตามที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษได้ให้อำนาจไว้แต่เนื่องจากการกระทำความผิดในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นการกระทำความผิดของกลุ่มคนผู้ที่มีความรู้ ดังนั้นจึงเกิดปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษก็ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนนี้จึงได้นำเอามาตรการการพิเศษที่ได้กำหนดขึ้นไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษมาวิเคราะห์ดังประเด็นต่อไปนี้

ปัญหาของการดักฟัง (Wiretap)

การดักฟัง หมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกัน โดยมีได้รับความยินยอมจากคู่สนทนา ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟังเฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟังในการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่นๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ซึ่งในอดีตประเทศ

ไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการดักฟังในเรื่องเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมที่ชัดเจน เนื่องจากการกระทบสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ก็จะมีแต่เพียงบทบัญญัติของกฎหมาย บางฉบับที่ให้อำนาจไว้แต่ก็เพื่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น เนื่องจากบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ได้อย่างไรก็ตามเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสารทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด อาจมีการใช้ในทางมิชอบ ด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25 จึงได้กำหนดให้มีมาตรการกฎหมายในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

“มาตรา 25 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

1. มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
2. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
3. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาตหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ บรรดาข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และ

ให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าว เท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่คณะกรรมการคดีพิเศษ

มาตรการทางกฎหมายในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลตามมาตรา 25 นี้ มีลักษณะคล้ายกับมาตรการทางกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับความผิดฐานฟอกเงินตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญเช่นเดียวกันคือ ต้องได้รับอนุมัติหรือมอบหมายจากหัวหน้าส่วนราชการและได้รับอนุญาตจากศาลด้วย แต่มีข้อควรสังเกตว่ามาตรการทางกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตาม มาตรา 46 ของพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ นั้น ศาลที่อนุญาตให้ดำเนินการได้เป็นศาลแพ่ง ทั้งนี้เพราะมาตรการกฎหมายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าวเป็นมาตรการทางแพ่ง เช่น การริบทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน แม้จำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะถูกยกฟ้อง แต่ถ้าทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็จะต้องดำเนินการทางศาลให้ตกเป็นของแผ่นดินตาม ขั้นตอนที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ อันแตกต่างไปจากมาตรการกฎหมายในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูล ข่าวสารตาม พระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษที่เป็นมาตรการหรือกระบวนการทางอาญาจึง ต้องขออนุญาตต่อศาลอาญา

การดักฟังโทรศัพท์เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในคดีจะต้องทำในกรอบของกฎหมาย ที่กฎหมายอนุญาตให้ทำเท่านั้น การดักฟังกับการอัดเทปข้อความที่มาจากตรงแตกต่างกัน การดักฟังนั้นเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่คู่สนทนาของเรา ส่วนการอัดเทปข้อความเป็นการกระทำต่อคู่สนทนาที่มีลักษณะที่คล้ายกับการส่งจดหมายมาให้เรา ถ้าผู้ที่ส่งข้อความนั้นกระทำความผิดต่อเราก็สามารถที่จะใช้จดหมายฉบับนั้น เป็นพยานหลักฐานที่จะเอาความผิดต่อคนที่ส่งข้อความนั้น

โดยทั่วไปในกฎหมายที่อนุญาตให้เจ้าพนักงานสามารถละเมิดเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลได้นั้น ต้องเป็นกฎหมายที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการด้วยกัน จึงจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประการที่ 1 คือ ต้องใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานมาลงโทษบุคคลสำหรับความผิดที่มีโทษอุกฉกรรจ์เท่านั้น ไม่ใช่ความผิดลหุโทษก็ดักฟังได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง องค์กรก่อการร้าย แต่ไม่รวมถึงความผิดที่มีโทษเล็กน้อย การลักลอบดักฟังในตัวเองเป็นสิ่งชั่วร้าย ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น จึงจะต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ส่วนรวม คือ การปราบปรามอาชญากรรม กับประโยชน์ของประชาชนที่ต้องเสียหาย โดยใช้หลักแห่งความได้สัดส่วนมาพิจารณา

ประการที่ 2 ต้องมีมาตรการควบคุมเจ้าหน้าที่ที่สามารถไปลักลอบดักฟังทางโทรศัพท์ให้รัดกุมเนื่องจากการดักฟังทางโทรศัพท์นั้น ไม่ได้เอาคำพูดที่ทราบมาไปเป็นพยานหลักฐาน แต่เราได้เบาะแสจากคำสนทนานั้น และจากเบาะแสนี้จึงตามไปเจอพยานหลักฐานๆ ซึ่งในกฎหมายอังกฤษเรียกว่า Consequential Evidence แต่ในสหรัฐกลับเรียกว่า Fruit of Poisonous Tree ซึ่งในอังกฤษกับอเมริกาขัดแย้งกันอยู่ ในอเมริกาโดยหลักเขาตัดไม่เอา แต่ในอังกฤษกลับถือว่ามีคุณค่าในตัว ไม่ได้เกิดขึ้นโดยมิชอบ คือมีอยู่โดยชอบแล้ว เพียงแต่ว่าการกระทำโดยมิชอบนั้นเพียงแต่ให้ได้ความ เพื่อนำเจ้าหน้าที่ไปถึงพยานหลักฐานเท่านั้น แล้วโดยหลักเขาให้รับฟัง เว้นแต่ศาลจะเห็นว่ารับฟังแล้วจะทำให้มีผลเสีย มีผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมมากกว่าปกติ ศาลก็มีดุลพินิจที่จะตัดออกไป ซึ่งความจำเป็นของการปราบปรามอาชญากรรมในประเทศไทยเลือกเดินไปในทิศทางของแบบของอังกฤษมากกว่าของสหรัฐฯ โดยถือว่าพยานหลักฐานที่ได้จากการดักฟังเป็นเพียงความรู้เพื่อที่จะใช้ไปรวบรวมพยานหลักฐานอื่นอันนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดได้ (อรรถพ ลิขิตจิตตะ, 2550, หน้า 112)

ผลของการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ที่มีชอบด้วยกฎหมาย

ขอบเขตของความหมายของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ที่มีชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ รับฟังได้หรือไม่ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นบทบังคับ

บทบัญญัติที่เป็นบทบังคับหมายถึง บทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชน โดยเฉพาะ การที่จะก้าวล่วงไปกระทบสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขความจำเป็นบางประการเท่านั้น เช่น การจับหรือการค้นจะกระทำได้เมื่อมีหมายจับหรือหมายค้นเป็นต้น

2. พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ ซึ่งหมายถึง บทบัญญัติที่กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีปฏิบัติ ซึ่งมีใช่เป็นการก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิเสรีภาพของเอกชนโดยตรง เช่น การจับจะต้องให้ผู้ถูกจับรู้ว่าเขาถูกจับแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 หรือในการค้นเจ้าพนักงานผู้ค้นจะต้องบันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและทำบัญชีสิ่งของที่ค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 103 เป็นต้น (สุชาติ ตระกูลเกษมสุข, 2543, หน้า 61)

การแบ่งประเภทพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ เกี่ยวข้องกับประเด็นขอบเขตของการรับฟังพยานหลักฐานว่าจะรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอย่างไร เพราะพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ หากเป็นพยานที่ได้มาโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นลักษณะบังคับจะมีผลให้ไม่สามารถรับฟังเข้าสู่สำนวนได้เพราะเป็นการฝ่าฝืน

บทบัญญัติซึ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ถ้าวินิจฉัยได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นเป็นการได้มาโดยการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ เช่น เจ้าพนักงานผู้ดักฟังไม่ลงลายมือชื่อบนดลับเทปที่ดักฟังก็ต้องถือว่าเป็นเพียงการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับเท่านั้น พยานหลักฐานดังกล่าวก็สามารถรับฟังเข้าสู่สำนวนได้

พยานวัตถุเป็นพยานหลักฐานชนิดหนึ่งในการวินิจฉัยเพื่อพิสูจน์ความจริงตามข้ออ้างข้อเถียงของกลุ่มความ ส่วนน้ำหนักของพยานวัตถุก็เป็นไปตามรูปที่เรื่องของคดี สิ่งของบางอย่างมีผลคาบเกี่ยวกับระหว่างความเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลซึ่งเป็นข้อความในภาษาลงในแผ่นดิสก์ ซึ่งเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง เมื่อนำแผ่นดิสก์นั้น เข้าเล่นกับเครื่องคอมพิวเตอร์ฯ จะพิมพ์ข้อความที่บันทึกนั้นออกมาเป็นรูปภาพ สิ่งที่พิมพ์ออกมาเรียกว่า Printout ดังนั้นจึงมีปัญหาในการอ้างส่งเป็นพยานหลักฐานว่าจะส่งอะไรได้บ้าง และเมื่ออ้างส่งแล้วจะเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร

กฎหมายต่างประเทศ เช่น Federal Rules of Evidence ของสหรัฐอเมริกาได้แก้ไขกฎหมายคอมมอนลอว์ในเรื่องพยานเอกสารใหม่ โดยได้นำหลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็นพยานมาใช้บังคับกับภาพถ่าย ภาพนิ่ง ภาพจากการบันทึกวีดีโอ ภาพยนตร์ ภาพเอกซเรย์ สิ่งที่เป็น Printout จากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ดังนั้นกฎเกณฑ์ว่าด้วยการส่งต้นฉบับ (The Best Evidence Rule ของคอมมอนลอว์) และการอ้างรับรองเอกสาร (Authentication) ต้องนำมาใช้กับพยานประเภทภาพถ่าย และ printout เหล่านี้ด้วย (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2536, หน้า 266 - 268)

มีปัญหว่าเทปบันทึกเสียงจะตกอยู่ภายใต้บังคับกฎเกณฑ์ของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ เนื่องจากเทปบันทึกเสียงขาดลักษณะลายลักษณ์อักษรและไม่สามารถอ่านได้โดยตรงพิจารณาเพียงเท่านั้นเทปบันทึกเสียงจึงมิใช่เอกสาร แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าเทปบันทึกเสียงเป็นพยานวัตถุเพราะสิ่งที่บันทึกในเทปนั้นลบหรือปลอมได้ง่ายหรือจะเล่นทับเสียเลยก็ทำได้ ซึ่งไม่เหมือนกันเอกสาร ซึ่งค่อนข้างมีความแน่นอน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารอาจถูกจับได้โดยง่าย ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ลักษณะที่เป็นบันทึกเทปสนทนาโดยคู่สนทนา ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกโดยบุคคลที่สาม ศาลฎีกาจึงมีความเห็นว่า เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยถือว่าคู่สนทนาย่อมสามารถอ้างถึงการสนทนาได้อยู่แล้ว แต่การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการบันทึกเทปสนทนา ก็ยังอยู่ภายใต้หลักการรับฟังพยานหลักฐาน เช่น การรับฟังคำกล่าวของผู้ที่ใกล้จะถึงแก่ความตายและรู้ตัวว่าจะตาย ก็รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เป็นต้น ซึ่งศาลใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา (คะเนิง ภาไชย, 2537, หน้า 101)

ถึงแม้จะมีแนวคิดว่าข้อความที่ดักฟังนั้นคงเอาไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลไม่ได้ เพราะว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 เขียนไว้ชัด ไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ

กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง แต่ในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายได้และตามพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ก็กำหนดให้อำนาจในการกระทำการดังกล่าวไว้ ดังนั้นพยานหลักฐานที่ได้รับมาจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร บัญชี และคอมพิวเตอร์ จึงสามารถที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตาม ในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นก็คงต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบให้เชื่อปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้น โดยปกติจะเป็นการร่วมกันกระทำความผิดระหว่างกลุ่มผู้กระทำความผิดด้วยกันเอง ซึ่งอาจจะมีการพูดคุยกันเฉพาะในกลุ่มของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการนัดแนะเพื่อดำเนินการกันในห้องจัดเลี้ยง ห้องส่วนตัว แต่วิธีการที่สะดวกที่สุดคือ การพูดคุยเจรจากันระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดโดยผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากเป็นเครื่องมือสื่อสารที่หาได้ง่ายและใช้งานได้สะดวก สามารถดำเนินการติดต่อกันได้ตลอดเวลา ดังนั้นในการหาพยานหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงการกระทำความผิดจึงเป็นสิ่งที่ยาก จากคดีพิเศษที่ ปกปัด /2549 ที่กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการขยายผลเพิ่มจากผู้กระทำความผิดในคดีพิเศษที่ (ปกปัด) /2548 ซึ่งคดีนี้ ผู้กระทำความผิดที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นได้มีการโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ที่เป็นผู้จัดซื้อ (ผู้ที่มีหน้าที่ในการเสนอผลประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมยื่นซองเสนอการรายอื่น ซึ่งเป็นผู้ต้องหาในคดีพิเศษที่ (ปกปัด) /2548) ตั้งแต่ก่อนการเสนอราคาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวันก่อนที่จะมีการเสนอราคาและในวันที่มีการเสนอราคานั้นปรากฏว่ามีการโทรศัพท์ติดต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ทราบรายละเอียดการใช้งานของโทรศัพท์ของนักการเมืองท้องถิ่นจากการขอรายละเอียดการใช้งานโทรศัพท์กับบริษัทผู้ให้บริการ โทรศัพท์ ซึ่งในกรณีดังกล่าวถ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้นำเอามาตรการการดักฟังที่กฎหมายได้ให้อำนาจมาดำเนินการ ก็จะทำให้ทราบข้อมูลการสนทนาระหว่างผู้กระทำความผิดอันจะนำไปสู่การรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้สะดวกมากกว่าเดิม เพราะอย่างไรเสียการสนทนาทางโทรศัพท์ระหว่างผู้กระทำความผิดด้วยกันที่ผ่านกระบวนการขึ้นตอนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างถูกต้องก็สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อนำไปสู่การหาพยานหลักฐานอื่นๆ ซึ่งในบางกรณีการพูดคุยสนทนาดังกล่าวก็อาจมีการกล่าวถึงการกระทำความผิดในครั้งต่อไปในอนาคต ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่สามารถที่จะนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาใช้ในการป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

แต่ปัญหาในที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติก็คือ บางครั้งการที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะทำการขออนุญาตตามวิธีที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ที่ต้องทำการขออนุญาตตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในบางครั้งกระบวนการดังกล่าวก็อาจเน้นช้าเกินกว่าที่จะ

ทำให้ได้ข้อความที่จะนำมาเป็นหลักฐานตามที่ต้องการ ประกอบกับในบางกรณีนั้นการดักฟังทางโทรศัพท์จะต้องมีการขอความร่วมมือไปยังผู้ให้บริการเอกชน ซึ่งก็มักที่จะไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติก็คือ การดักฟังนั้นได้ถูกกระทำลงไปก่อนที่จะได้มีการขออนุญาตตามกฎหมายโดยที่การดักฟังดังกล่าวอาจจะใช้ระยะเวลาปฏิบัติการเป็นเวลานาน ซึ่งหลังจากเจ้าหน้าที่ได้ข้อมูลที่ต้องการจึงทำการขออนุญาตเป็นทางการเพื่อให้การกระทำดังกล่าวเกิดความถูกต้อง เนื่องจากถ้าเจ้าหน้าที่จะต้องทำการขออนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมายก่อนที่จะทำการดักฟังทุกครั้งก็อาจจะทำให้ไม่อาจได้พยานหลักฐานที่จะสามารถนำไปสู่พยานหลักฐานอื่นๆที่จะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ตัวอย่างเช่นกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องการเพียงแค่วันที่รายการใช้โทรศัพท์ของเบอร์โทรศัพท์มือถือที่ต้องการตรวจสอบนั้น จะต้องมีขออนุญาตต่ออธิบดีและส่งหนังสือขอข้อมูลดังกล่าวไปยังบริษัทผู้ให้บริการซึ่งกว่าทางบริษัทดังกล่าวจะส่งข้อมูลดังกล่าวกลับมายังเจ้าหน้าที่ก็มักจะใช้เวลามากกว่า 1 เดือนซึ่งทั้งๆที่เอกสารบันทึกการดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในความครอบครองของผู้ให้บริการด้วยปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวในทางปฏิบัติจึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องของพยานหลักฐานที่ได้มาอาจจะไม่ชอบได้ถ้าการกระทำดังกล่าวมิได้กระทำตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

ปัญหาการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Surveillance)

ลักษณะของการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการหนึ่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดักฟัง เพราะการดักฟังเป็นการได้ข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลที่มีการส่งตามสาย คลื่นไมโครเวฟ คลื่นวิทยุ โดยการอนุญาตของศาล แต่การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังซึ่งมีการติดต่อจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งโดยการโทรศัพท์ เพื่อให้ทราบถึงว่า การติดต่อนั้นมาจากสถานที่ใด ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏจะเป็นบันทึกการใช้โทรศัพท์เป็นการพิสูจน์ทราบถึงบุคคลที่ติดตามสืบสวนสะกดรอยว่า บุคคลนั้นอยู่สถานที่ใด ทั้งนี้พยานหลักฐานแวดล้อมที่ได้จากการสะกดรอยด้วยวิธีการธรรมดาจะเป็นเครื่องสนับสนุนซึ่งกันและกันกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งตาม พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 นั้นได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 25 ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นซึ่งการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แบ่งออกได้เป็น

1. การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สะกดรอยจากภายนอกสถาน

คือการใช้เครื่องดักรับสัญญาณเสียงที่มีการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องสงสัยในที่สาธารณะซึ่งปกติแล้วถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการติดต่อสื่อสารที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เพราะข้อความที่มีการพูดคุยกันระหว่างบุคคลสองคน บุคคลอื่นที่ไม่มี

ส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อความนั้นย่อมไม่อาจจะรับฟังได้ แต่ถ้าหากข้อความที่มีการพุดคุยกันเป็นเรื่องที่กระทบถึงความมั่นคงความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นการติดต่อสื่อสารที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม รัฐควรเข้ามาปกป้องคุ้มครองสังคมส่วนรวมให้ได้รับคุ้มครองจากภัยที่จะเกิดขึ้น การคัดค้านข้อความเช่นนั้น จึงไม่น่าจะถือว่าขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามการกระทำการคัดค้านสัญญาเสียงดังกล่าวก็ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

นอกจากนั้น การใช้วิดีโอบันทึกภาพถ่ายของบุคคลที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นการพิสูจน์ทราบและเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลว่า เคยติดต่อกันมาก่อน โดยการใช้มาตรการสมคบ การใช้วิธีนี้เพื่อเป็นพยานหลักฐานซึ่งเป็นพยานวัตถุชิ้นหนึ่งประกอบกับพยานหลักฐานอื่นที่ได้จากการสืบสวน เพื่อยืนยันการกระทำความผิดว่ามีการสมคบกันระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งอาจจะเป็นการติดต่อระหว่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ถือว่าเป็นการสมคบกันกระทำความผิดได้ แต่กระนั้นก็ดี การบันทึกวิดีโอจะถือว่าเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวของบุคคลนั้น ก็ยังฟังไม่ถนัด เพราะการกระทำเพื่อบันทึกภาพถ่ายวิดีโอเป็นการบันทึกความเคลื่อนไหวของบุคคลนั้น และไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่แตกต่างจากการจับ คุมขัง ตรวจค้นบุคคล ซึ่งจะกระทำต่อตัวของบุคคลนั้น การบันทึกวิดีโอจึงไม่น่าจะกระทบกับสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงสามารถทำได้

2. การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สะกดรอยจากภายในเคหสถาน

การใช้เครื่องมือประเภทนี้ จะต้องมีการอำพรางของเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าไปในเคหสถานของผู้ต้องสงสัย จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนแรกของการเข้าไปในเคหสถานก็เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว เพราะเป็นการเข้าไปโดยไม่มีสิทธิ แต่เป็นการสร้างสถานการณ์บางประการเพื่อให้ตนมีโอกาสเข้าไป เพื่อปฏิบัติการบางอย่างให้บรรลุผลสำเร็จ แม้ต่อมาการนำอุปกรณ์เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เข้าไปติดตั้งเช่น วิดีโอวงจรปิด เครื่องดูแลเสียงที่มีการสนทนา เพื่อเห็นสภาพภายในของเป้าหมายที่ดำเนินการสืบสวน อาจจะเพื่อพิสูจน์ทราบบุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับเป้าหมาย การติดต่อสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวว่ามีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับกระทำความผิดหรือไม่ การดำเนินการเช่นนี้เป็น การล่วงสิทธิส่วนบุคคลในเคหสถานและไม่มิบบัญญัติของกฎหมายให้กระทำได้ จึงเป็นกรณีที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง พยานหลักฐานที่ได้รับมาย่อมถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลย่อมไม่รับฟัง

ในส่วนของ การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำเอามาตรการในการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นอย่างมาก เนื่องจากในการพบปะเพื่อพุดคุยกันระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดเพื่อร่วมกันวางแผนในการกระทำความผิด จะเป็นการพุดคุยกันในสถานที่ที่เฉพาะ

ซึ่งคนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น ไม่สามารถเข้าร่วมการสนทนาดังกล่าวได้ ดังนั้นในการหาพยานหลักฐานเพื่อเชื่อมโยง ว่าผู้กระทำความผิดมีการพบปะบุคคลใดเพื่อวางแผนในการกระทำความผิดหรือไม่นั้น จึงต้องใช้วิธีการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาประกอบกับวิธีการดักฟัง เพื่อเป็นหลักฐานในการเชื่อมโยงว่าบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยได้มีการพบปะพูดคุยกับใครบ้างและในการพบปะดังกล่าวนี้มีการกล่าวถึงการกระทำความผิดหรือวางแผนการกระทำความผิดในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐหรือไม่ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษมีการนำเอาวิธีการติดตามด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนกระทำความผิดในคดีพิเศษที่ (ปกปิด)/2548 และคดีพิเศษที่ ปกปิด/2549 คือให้เจ้าหน้าที่สะกดรอยตามผู้ต้องหามีการเดินทางไปยังสถานที่นัดพบที่ใดบ้าง โดยในสถานที่นัดพบดังกล่าวมีการพบปะพูดคุยกับใครบ้าง โดยการสะกดรอยดังกล่าวได้มีการนำเอาเครื่องบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการบันทึกภาพเหตุการณ์ และในวันยื่นซองประกวดราคาก็ได้จัดให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่เข้าไปทำการแฝงตัวเพื่อเข้าเป็นผู้เข้าร่วมยื่นซองทำการบันทึกภาพและเสียงเหตุการณ์ที่มีผู้จัดฮั้วเข้ามาเสนอผลประโยชน์จนกระทั่งได้มีการนัดแนะสถานที่ในการยื่นผลประโยชน์ ซึ่งในช่วงเวลาที่มีการจ่ายเงินเพื่อแลกกับการไม่เข้าร่วมการยื่นซอง เจ้าหน้าที่ก็ได้ใช้วิธีการติดตามด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์บันทึกภาพเหตุการณ์การกระทำความผิดอันเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่นำไปสู่พยานหลักฐานอื่นในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

นอกจากนี้ปัญหาที่จะต้องนำมาพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอันเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็คือ วิธีการใช้วิธีการล่อซื้อ ล่อจับอันเป็นกรรมวิธีในการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดในทันทีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่พยานหลักฐานที่รวบรวมได้นั้น มีปัญหาหากคือ การใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐานในขณะนั้นได้ใช้เวลาจำกัดเพียงชั่วระยะเวลากระทำผิดเท่านั้น และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและยุติธรรม มิฉะนั้นพยานหลักฐานที่รวบรวมมาก็จะเกิดข้อโต้แย้งได้ว่า ได้มาโดยมิชอบได้ หรือแม้จะได้พยานหลักฐานของกลางที่ใช้ในการกระทำผิด ก็ไม่ใช่ว่าจะมีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง ข้อเท็จจริงเกี่ยวเนื่องกันพยานหลักฐานยังคงเป็นสิ่งสำคัญและข้อเท็จจริงจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและคุณสมบัติเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่ต้องไม่มีเหตุระแวงสงสัยว่าจะไม่กล้าแก่งแย่งปรักปรำผู้กระทำผิด บางครั้งก็ยังไม่มียานหลักฐานเพียงพอ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด โทษก็ยังมิหนำซ้ำนำสืบประกอบด้วย และต้องมีน้ำหนักเพียงพอให้รับฟังได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง

การล่อให้กระทำความผิด หรือที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า “Entrapment” นั้น ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาเคยตัดสินไว้ว่า คือกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดบุคคลซึ่งมิได้คิดจะกระทำความผิดนั้นๆ เกิดความคิดที่จะกระทำนั้นๆ และได้กระทำความผิดนั้นๆ ขึ้นซึ่งผลในทางกฎหมายคือ ถือว่าการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดเพราะผู้บัญญัติกฎหมายไม่ประสงค์ให้ความผิดนั้นๆ ครอบคลุมถึงบุคคลที่กระทำเพราะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกระตุ้นให้กระทำหลักสำคัญที่จะถือว่าเป็น Entrapment คือ ผู้กระทำความผิดตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ หากพร้อมอยู่แล้วก็ไม่เป็นการล่อ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้กลยุทธ์ประการใดๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานก็ตาม ศาลของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยไว้ด้วยว่า จะถือเป็นการล่อได้ ผู้ทำการล่อต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่เป็นตัวแทน เช่น สายลับของเจ้าหน้าที่ การกระทำของเอกชนคนหนึ่งกระตุ้นให้เอกชนอีกคนหนึ่งกระทำความผิดไม่ถือเป็นการล่อซึ่งในทางปฏิบัติโจทก์มักไม่ยอมให้สายลับนี้มาเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล ทั้งนี้โดยอ้างว่าเพื่อความปลอดภัยของสายลับนั่นเอง แต่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีการใช้ดุลพินิจชี้ว่าพนักงานหลักฐานในคดีต่างๆ จะวินิจฉัยเป็น 2 แนวทางคือ (จิตตติ วีระเวสส์, 2545, หน้า 3 - 6)

แนวแรก กรณีที่ต้องนำสายลับผู้ล่อชื่อมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำ มิฉะนั้นจะลงโทษจำเลยไม่ได้

แนวที่สอง การที่ไม่นำสายลับมาสืบก็เพื่อความปลอดภัยของสายลับและเพื่อประโยชน์ด้านการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ด้วย ดังนั้น การที่ไม่นำสายลับมาสืบจึงมิได้ทำให้พยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักลดน้อยลงไม่ รับฟังลงโทษจำเลยได้

พยานหลักฐานที่ได้จากการล่อให้กระทำความผิด แยกพิจารณาได้คือ ในกรณีเจ้าพนักงานเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำผิด ถ้าถึงขนาดที่ไปชักจูงใจให้คนที่ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะกระทำความผิดมาก่อน ตกลงกระทำความผิดเพราะทนการชักจูงไม่ได้ นั่น จำเลยสามารถยกข้อต่อสู้เพื่อที่จะไม่ต้องรับผิดได้ซึ่งเป็นหลักการที่วางโดยศาลฎีกาประเทศสหรัฐ แต่ถ้าเจ้าพนักงานเพียงแต่เข้าไปติดต่อกับหรือร่วมกระทำความผิด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดเป็นประจําอยู่แล้ว โดยที่การกระทำความผิดดังกล่าวไม่ได้เริ่มกระทำอันเนื่องมาจากการชักชวนของเจ้าพนักงานดังนี้ผู้กระทำความผิดจะยกข้อต่อสู้เพื่อที่จะไม่ต้องรับผิดขึ้นต่อสู้ไม่ได้ (อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, 2550, หน้า 113)

หากการล่อที่เข้าลักษณะของผู้กระทำความผิดตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ กล่าวคือ ก่อให้ผู้ที่ไม่ได้มีเจตนากระทำความผิดได้ตกลงใจและกระทำความผิดนั้น กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนเช่น สายลับ ผลในทางกฎหมายจะเป็นอย่างไรนั้น น่าจะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ถือว่า พยานหลักฐานนั้นได้มาโดยมิชอบซึ่งมีผลคือ ทำ

ให้พยานหลักฐานนั้น “ รั้งไม่ได้ ” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปราบมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

หลักที่ถือปฏิบัติโดยศาลไทยนี้สอดคล้องกับหลักที่ถือปฏิบัติในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่อนุญาตให้จำเลยยกข้อต่อสู้ให้พินิจในกรณีผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ หรือการล่อให้กระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไปชักจูงหรือกระตุ้นผู้อื่นที่ไม่ได้ตั้งใจกระทำผิดตั้งแต่แรกให้กระทำความผิดนั้นๆ เพื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะนำพยานและหลักฐานดังกล่าวมาดำเนินคดีกับผู้ถูกล่อแต่หากจำเลยกระทำความผิดทางอาญานั้นๆ เป็นปกติอยู่หรือตั้งใจหรือพร้อมจะกระทำความผิดอยู่แล้ว ก็มีอภัยยกเรื่องผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ มาเป็นข้อต่อสู้ได้ ส่วนในประเทศอังกฤษมีแนวปฏิบัติที่ต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาเนื่องจากโดยปกติศาลอังกฤษจะไม่อนุญาตให้จำเลยยกเรื่องผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ มาเป็นข้อต่อสู้ให้พินิจได้ (No Defense of Entrapment) แต่ถ้าพยานหลักฐานใดได้มาโดยผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำความผิดนั้นๆ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ และการรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะกระทบต่อความยุติธรรมในคดีแล้ว ศาลอาจใช้ดุลพินิจไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้นๆ (สุทธิพลทวีชัยการ, 2543, หน้า 205-208)

ซึ่งในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษเคยนำเอาหลักการดังกล่าวไปล่อซื้อโดยใน การตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ (ปกปิด)/2549 เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้มีการแฝงตัวเข้าไปเป็นบริษัท จำกัดที่มีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้าง โดยเจ้าหน้าที่ได้ทำการซื้อแบบการประกวดราคาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือเพื่อเข้าร่วมยื่นซองประกวดราคาเนื่องจากเจ้าหน้าที่ทราบข่าวว่าการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวในครั้งนั้น มีการจัดการฮั้วกันให้แก่บริษัทหนึ่งเป็นผู้ได้งาน ในวันยื่นซองเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ทำที่วาระเวลาในการยื่นซองเพื่อล่อให้ผู้กระทำความผิดเข้ามาเจรจาเสนอผลประโยชน์เพื่อแลกกับการไม่ยื่นซอง โดยมีทีมเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เข้าทำการแฝงตัวทำการบันทึกภาพอยู่ภายนอกอาคาร โดยรับสัญญาณภาพจากกล้องที่ซ่อนไว้ในตัวเจ้าหน้าที่แต่ปรากฏในภายหลังว่าผู้กระทำความผิดรู้ตัว การล่อซื้อในครั้งนั้นจึงไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้

ปัญหาของการปฏิบัติการลับ (Undercover Operation)

การปฏิบัติการลับหรือการแฝงตัวคือการปลอมตัวโดยใช้วิธีการปิดบังความเป็นตัวตนที่แท้จริง ตั้งแต่การใช้เอกสารแสดงตนปลอม เช่น บัตรประจำตัวประชาชนปลอมหรือหนังสือเดินทางปลอม รวมทั้งการแสดงถึงการมีอาชีพและสถานะซึ่งไม่เป็นความจริงโดยให้เข้ากับ

สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถสืบทราบข้อมูลข่าวสารได้ การอำพรางโดยการปลอมแปลงของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ถูกกำหนดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าไปในพื้นที่เป้าหมาย และสามารถกระทำการใดๆเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน โดยไม่เปิดเผยสถานะที่แท้จริง โดยเหตุผลที่สำคัญของการอำพรางคือ การสร้างเรื่องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพราง เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่สงสัยในพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางว่า ไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่เพื่อการปฏิบัติการที่บรรลุวัตถุประสงค์

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 นั้นก็ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับวิธีการสืบสวนสอบสวนในลักษณะการเป็นสายลับเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยที่ มาตรา 27 วรรคหนึ่งกำหนดให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน โดยให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด ทั้งนี้การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวน ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 27 วรรคสอง

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 27 วรรคสอง ใช้คำว่า “การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตาม วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ” นั้น โดยจากบทบัญญัติดังกล่าวนี้เมื่อตีความแล้วอาจให้ความหมายจะให้ความคุ้มครองเฉพาะการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานปลอมเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองรวมไปถึงการใช้เอกสารหรือหลักฐานปลอมเหล่านั้นด้วย ดังนั้น กฎหมายจึงน่าจะใช้คำว่า “การจัดทำและการใช้เอกสารหรือหลักฐาน หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตาม วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ”

พยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการอำพราง

การปฏิบัติการอำพรางนั้น โดยส่วนใหญ่เมื่อมีการนำข้อมูลมาใช้ในทางคดีก็มักที่จะพบว่า จะไม่มีการเปิดเผยตัวของผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งข่าวสารในลักษณะนี้เป็นลักษณะเบื้องต้นเพื่อทราบการทำความผิดดังนั้นจึงต้องมีการดำเนินการสืบสวนด้วยวิธีการอื่นประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารยืนยันและให้มีความสอดคล้องเนื่องจากการปฏิบัติการอำพรางไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ทั้งหมดแต่ต้องใช้วิธีการสืบสวนอื่นในการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ก็ไม่ใช่จะไม่มีประโยชน์เพราะ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเป็นข้อมูลที่ยืนยันถึงสถานที่กระทำผิด บุคคล สิ่งของที่ผิดกฎหมาย ทำให้การสืบสวนด้วยวิธีการอื่นกระทำได้อย่างถูกต้อง มีทิศทาง และตรงตามเป้าหมาย

เนื่องจากการเข้าร่วมการประกวดราคาในโครงการขนาดใหญ่ นั้น คุณสมบัติของผู้ที่เข้าร่วมการประกวดราคาที่สำคัญประการหนึ่งคือการที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ไม่ว่าจะเป็น

ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความน่าเชื่อถือในสถานะทางการเงิน ดังนั้นวิธีการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดของกรมสอบสวนคดีพิเศษคือการอำพรางตัวโดยการทำเอกสารในลักษณะที่เป็นบริษัท จำกัด เพื่อที่จะสามารถเข้าร่วมการประกวดราคาได้ ดังนั้นวิธีการอำพรางจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน โดยคดีที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวอย่างมาในบทที่ 3 ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนจนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้น ได้มีการนำเอาหลักการสืบสวนด้วยวิธีการพิเศษที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการที่จะอำพรางตัวโดยในคดีดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการจัดทำเอกสาร ตามที่ มาตรา 27 ได้ให้อำนาจเพื่ออำพรางตัวเป็นบริษัทเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการค้าขายเครื่องจักรกลเพื่อเข้าร่วมการยื่นซองประมูลงานเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดซื้อจัดจ้างเครื่องจักรกลโดยได้มีการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการบันทึกเหตุการณ์ในการกระทำความผิดของผู้ต้องหาโดยภาพที่ทำการบันทึกได้ได้มีการจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการไม่ให้เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษยื่นซองนั้น ได้ถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบกับคำรับสารภาพในการลงโทษ โดยในที่สุดศาลก็ได้มีการสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดตามที่ได้อธิบายไปในบทที่ 3 โดยที่ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคือการที่ไม่มีกฏระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการออกเอกสารที่ใช้ในการอำพรางว่าจะมีวิธีการอย่างไรในทางปฏิบัติเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆสามารถออกเอกสารหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในการอำพราง รวมถึงการเก็บรักษาข้อมูลของเจ้าหน้าที่ที่เป็นความลับนั้นถ้าเกิดการรั่วไหลของข้อมูลดังกล่าวก็อาจจะส่งผลให้เกิดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอันทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่อาจบรรลุผลได้ เพราะในปัจจุบันการจัดทำเอกสารเช่น บัตรประชาชนแบบสมาร์ทการ์ด หรือบัตรอิเล็กทรอนิกส์บางอย่างนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษยังไม่มีความสามารถที่จะทำการเองได้ ดังนั้นจึงต้องทำการประสานไปยังหน่วยงานเจ้าของเรื่องดังกล่าว ซึ่งก็อาจจะต้องมีการส่งเรื่องไปตามลำดับขั้นตอนปกติซึ่งอาจทำให้ข้อมูลที่เป็นความลับรั่วไหลได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการออกกฏระเบียบเพื่อใช้บังคับกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติว่าผู้ที่รับเรื่องดังกล่าวควรอยู่ในตำแหน่งใด และการเปิดเผยข้อมูลก็จะมีมาตรการลงโทษเพื่อให้ข้อมูลความลับที่ใช้ในการแฝงตัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนพิเศษในเรื่องที่เกี่ยวกับการดักฟัง (Wiretap) การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Surveillance) การอำพรางตัว (Undercover) และการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) มีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. การที่รัฐได้มีการบัญญัติกฎหมายในการอนุญาตเพื่อการปฏิบัติการดังกล่าว เช่นในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งแม้จะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวไว้แล้วแต่ก็มีการกำหนดเงื่อนไขที่เคร่งครัดโดยเหตุผลที่จะต้องการปกป้องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น การจำกัดระยะเวลาการดักฟังการติดต่อสื่อสาร ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการอนุญาต เป็นต้น ซึ่งปัญหาเกิดขึ้นในกรณีที่ข้อความในการสนทนาที่มีลักษณะส่วนตัวซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรม เนื่องจากในบางกรณีที่ผู้มีอำนาจได้รับให้ดักฟังการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมเฉพาะอย่าง แต่ต่อมาการดักฟังยังคงดำเนินการต่อไปจนเมื่ออาชญากรได้มีการถกเถียงถึงการประกอบอาชญากรรมใหม่ซึ่งไม่ได้มีรายละเอียดตามที่ได้รับอนุญาต จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าผู้มีอำนาจดักฟังควรดำเนินการดักฟังพฤติการณ์ของอาชญากรรมต่อไปหรือควรหยุดการดักฟังจนกว่าจะได้รับอนุญาตใหม่ ซึ่งประเด็นปัญหาในส่วนนี้กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษเองก็ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวไว้เช่นกัน

2. การขาดแคลนเงินงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการปฏิบัติการดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันมีราคาแพงมาก

3. การที่สังคมมีการตระหนักถึงสภาพสิทธิของประชาชนในสิทธิความเป็นส่วนตัวเปรียบเทียบกับการดักฟังการติดต่อสื่อสารซึ่งถือว่าการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

4. การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านเสียงในการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะมาพิสูจน์เสียงที่ได้บันทึกไว้เป็นของบุคคลที่ถูกกล่าวหาในศาลตามกฎหมาย

5. วิทยาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่เช่น โทรศัพท์มือถือที่มีลักษณะการใช้งานโดยที่ไม่ต้องมีการลงทะเบียน (ระบบ Prepaid) ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการติดตามหาตัวเจ้าของเบอร์ดังกล่าวรวมไปถึงการติดต่อทางอินเทอร์เน็ตหรือโดยวิธีการอื่น ๆ ที่มีลักษณะที่ยากในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดักฟังหรือการสืบสวนเพื่อโยงไปถึงผู้เป็นเจ้าของโดยเฉพาะ

6. ปัญหาของบริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์หรือบริษัทผู้ขายโทรศัพท์ปฏิเสธการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการดักฟังทางโทรศัพท์ หรือเช็คข้อมูลในการใช้งานของลูกค้า โดยมีการให้เหตุผลที่แตกต่างกันเพื่อคุ้มครองความสะดวกและสิทธิส่วนตัวของลูกค้าของบริษัท รวมไปถึงการที่ปัจจุบันที่สังคมมีการตระหนักถึงในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่ห้ามละเมิด

ปัญหาของการตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษ

นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะประกอบด้วยผู้ซึ่งมีความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องหลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อให้มีความรู้เท่าทันผู้กระทำความผิด สถานภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีพิเศษแล้ว ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษยังอาจมีเหตุจำเป็นต้องใช้

ความรู้เฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษคดีใดมีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษได้ ซึ่งที่ผ่านมานั้นมีการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ ชื่อว่า ข้อบังคับ คณะกรรมการคดีพิเศษว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยว พ.ศ.2547 ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวนี้เป็นเพียงข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานในเรื่องการรับคำร้องทุกข์ กล่าวโทษ โดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษหน่วยงานกลางในการรับผิดชอบประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตั้งผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานอื่นๆ โดยที่ผ่านมาในคดีทุจริตที่เกี่ยวกับเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานราชการอื่นๆ เช่น ในการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในงานเฉพาะด้านของหน่วยงานต่างๆ ในบางกรณีจะต้องการใช้ความรู้เฉพาะด้านว่าคุณสมบัติที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้นมาการเอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทใดบริษัทหนึ่งหรือไม่ ดังนั้นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือหน่วยงานราชการดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่ตกเป็นจำเลยในคดีดังกล่าวด้วย ดังนั้นเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานดังกล่าวที่ตกเป็นคู่ต้องหาจึงเกิดปัญหาว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญมาให้กรมสอบสวนคดีพิเศษตามที่ร้องขอ เมื่อไม่มีความร่วมมือจากหน่วยงานดังกล่าวก็ไม่มีมาตรการบังคับให้หน่วยงานดังกล่าวส่งผู้เชี่ยวชาญมาตามที่ร้องขอ ซึ่งกรณีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนเพราะในบางเรื่องที่เป็นเรื่องเฉพาะนั้นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ย่อมที่จะมาความรู้ความเชี่ยวชาญมากกว่าเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นในเรื่องของการตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในคดีพิเศษจึงยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่

ปัญหาของการให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารเข้าร่วมทำการสอบสวน

การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวนหรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในกรณีที่คณะกรรมการคดีพิเศษเห็นว่า เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ คณะกรรมการคดีพิเศษจะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใดหรือประเภทใด ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้

คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นเริ่มการสอบสวน แล้วแต่กรณีก็ได้ เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรค (1) (ค) หรือ (ง) ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดีแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการคดีพิเศษกำหนด

ในเรื่องการให้พนักงานอัยการ (รวมทั้งอัยการทหารด้วย) มาร่วมสอบสวนหรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีข้อสังเกตในคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ว่า “หน้าที่สืบสวนสอบสวนและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามมาตรา 17 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพนักงานอัยการไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จึงไม่มีอำนาจในการสอบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญา และการที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้แน่ชัดว่า ลักษณะคดีใดเป็นคดีที่ควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนนั้น กระทำได้ยาก ประกอบกับการให้พนักงานอัยการเข้ามาในกระบวนการสอบสวนจะทำให้หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการขาดหายไป อันจะส่งผลต่อการคุ้มครองและอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ทั้งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาขึ้นได้ จึงเห็นควรตัดหลักการนี้ออกหรือให้คงไว้เฉพาะการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนได้เฉพาะคดีเท่านั้น”

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) พิจารณาแล้วเห็นว่าหลักการนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคดีที่มีความซับซ้อนมากในทุกคดีโดยไม่จำกัดเฉพาะกฎหมายบางฉบับ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างชัดเจน และในทางกลับกันก็จะเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องหาที่จะได้รับการตรวจสอบว่ากระทำผิดจริงหรือไม่ นอกจากนี้ จะทำให้การดำเนินคดีอาญารวดเร็วยิ่งขึ้นและเมื่อเป็นระบบหนึ่งของการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงควรกำหนดเป็นมาตรฐานทั่วไปมิใช่ให้มีการปฏิบัติได้เฉพาะของหน่วยงานที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง ซึ่งการดำเนินการตามหลักการนี้จะทำให้การตรวจสอบพยานหลักฐานเป็นไปอย่างถูกต้องและรัดกุม

สำหรับการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นสอบสวนนั้น เนื่องจากที่ผ่านมาในบางกรณีกว่าที่พนักงานอัยการจะเข้ามาตรวจสอบพยานหลักฐานก็ต้องรอจนถึงชั้นการตรวจสำนวนเพื่อสั่งฟ้อง ซึ่งระยะเวลาที่ผ่านไป พยานหลักฐานบางอย่างอาจเสียหายหรือถูกทำลายไปก่อนแล้ว อันอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดีทั้งนี้ พนักงานสอบสวนจะยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำสำนวนอยู่เช่นเดิมตามที่กำหนดไว้ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนจะมีฐานะเป็นเสมือนผู้ช่วยเหลือการสอบสวน โดยยังคงมีอำนาจในการทำความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องอยู่เช่นเดิม หลักการถ่วงดุลการใช้อำนาจที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงและตามหลักการใหม่นี้ และหลักการเดิมที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้รับรองหลักเรื่องความโปร่งใสในขั้นตอนของการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนโดยพนักงานอัยการในชั้นตรวจสอบสำนวนก่อนสั่งฟ้อง หรือในชั้นการทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการโดยผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน

ในส่วนของการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นคดีที่มีมูลค่าสูง ดังนั้นจึงมีผู้ทรงอิทธิพลสำคัญ ที่เป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดดังนั้นจึงมักพบว่ามีนักการเมืองท้องถิ่นหรือนักการเมืองระดับชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญ ดังนั้นในคดีดังกล่าวจึงต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารเข้าร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วย ซึ่งการที่มีพนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการเข้าร่วมตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มต้น แต่สิ่งนี้อาจเป็นปัญหาอันส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลต่อกระบวนการยุติธรรมคือ การที่มีอัยการเข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่แรกนั้นทำให้ดูเหมือนกับว่าในคดีดังกล่าวนี้ จะต้องมีแต่เพียงแต่คำสั่งฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลเท่านั้น ทำให้ดูเหมือนกับว่าไม่มีการพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเลย ผู้ต้องหาในคดีที่มีพนักงานอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนจึงถูกมองว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในประเด็นนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและพนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในการสอบสวนพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องรวบรวมทั้งพยานที่สามารถพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิดหรือบริสุทธิ์ ถ้าผู้ต้องหารายใดไม่มีพยานหลักฐานว่าได้กระทำความผิดก็ต้องมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหารายนั้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างสูงสุด

ปัญหาของมาตรา 21 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

สำหรับคดีพิเศษที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 วรรค 1 ก็สามารที่จะกลายเป็นคดีพิเศษได้ถ้าคณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติให้รับคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษโดยมีมติ สองในสามของคณะกรรมการ ซึ่งในทางปฏิบัติคืออาจมีการเลือกว่าจะนำคดีใดเข้าเป็นคดีพิเศษหรือไม่ โดยปัญหานี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีข้อสังเกตและปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนคดีพิเศษเพื่อประกอบการพิจารณาร่าง พระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษต่อคณะรัฐมนตรีว่า

การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในเบื้องต้น เป็นเรื่องสำคัญ of ทุกส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะการสืบสวนสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนในฐานะผู้ใช้บริการเกิดความสะดวกเป็นธรรมดา ดังนั้น เมื่อเกิดคดีขึ้นในท้องที่ใด ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายควรจะเข้าแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนเมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ จะเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ การสอบปากคำผู้เสียหาย พยาน และรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ได้ครบถ้วน เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี การดำเนินการแต่ละขั้นตอนดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลา บุคลากร งบประมาณจำนวนมาก และสิ่งที่สำคัญคือประชาชนในฐานะผู้เสียหายรวมทั้งพยานต้องสูญเสียเวลาในการให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวน หาก ร่าง พระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ... มีผลบังคับใช้ การบัญญัติให้กรมสอบสวนคดีพิเศษหน่วยเดียวรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ และสามารถคัดเลือกได้ว่าคดีใดเป็นคดีพิเศษ เพื่อให้คดีนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแล้วจะทำให้เกิดปัญหา 2 ประการคือ

1. ในแง่การสอบสวน จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเกิดความสับสนแก่ประชาชน ซึ่งเคยท้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าสำนวนดังกล่าวจะสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ หรือจะต้องดำเนินการสอบสวนใหม่ทั้งสำนวนหากสามารถดำเนินการต่อไปได้ จะต้องมีการโอนสำนวนกลับไปมาระหว่างส่วนราชการ ทำให้การสอบสวนล่าช้าไม่สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 ที่บัญญัติว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม โดยอาจเกิดผลเสียต่อรูปคดี

2. ในแง่การสืบสวน คดีที่มีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่ได้ทำการสืบสวนไปแล้วเป็นอันต้องยุติลงจะทำให้การสืบสวนในคดีนั้นขาดความต่อเนื่องและรวดเร็วในการที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี

จากประเด็นปัญหาข้างต้น ทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องเกิดความไม่เข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนในความผิดที่เกิดขึ้น และยังเกิดความสับสนในการติดต่อประสานงานในเรื่องต่างๆ ว่าจะต้องประสานติดต่อกับหน่วยงานใด ผลเสียก็จะตกอยู่กับประชาชน ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกภายในเวลาอันเหมาะสม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อให้การสืบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ อันเป็นผลให้มีการลักลอบกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวกฎหมายบ้านเมืองยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในด้านความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจมีการเลือกปฏิบัติที่จะกำหนดให้คดีใดเป็นคดีพิเศษเช่นกรณีบุตรสาวของบุคคลสำคัญหรือพรรคพวกถูกข่มขืน คณะกรรมการคดีพิเศษก็มีอำนาจลงมติให้เป็นคดีพิเศษ ก็จะใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติ การ

สอบสวนคดีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการค้นโดยไม่มีหมายหรือคำสั่งของศาล การตรวจการดักฟังข้อมูล จากสิ่งสื่อสารต่างๆ การถอนเส้นผม เส้นขน เจาะเลือดผู้ต้องหา เป็นต้น แต่ถ้าเป็นคดีที่เป็นบุตรสาว บุคคลธรรมดา ต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่มีอำนาจดังกล่าวทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน เป็นการแบ่งชนชั้นของ ประชาชนให้เกิดความแตกแยกเป็นปัญหาทางสังคมว่าคดีในลักษณะเดียวกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่ แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 26 ซึ่งบัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์...” และมาตรา 30 วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายเท่าเทียมกัน” (ไทยโพสต์, 2545, หน้า 37)

ในที่สุดหลักการในเรื่องดังกล่าวก็ได้ถูกบัญญัติลงในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีคดี พิเศษ แต่สิ่งที่ทำให้ดูเหมือนเป็นปัญหาในทางปฏิบัติคือ อาจจะมีการตกลงกันในระหว่าง คณะกรรมการคดีพิเศษก่อนที่จะมีการประชุมเพื่อที่จะตกลงกันว่าจะรับคดีใดเข้าเป็นคดีพิเศษ หรือไม่ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ที่อาจจะมีการเลือกรับคดีของพรรคพวกตัวเองเข้า เป็นคดีพิเศษ หรืออาจใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเลือกรับคดีที่ใช้เป็นเครื่องมือทำลายฝ่ายตรงข้ามทาง การเมืองได้เนื่องจากในการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใน อำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นการกระทำความผิดที่มีมูลค่าสูง จึงมักจะมึนการเมือง ระดับชาติเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็อาจจะมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับ กรรมการคดีพิเศษได้จึงอาจมีการใช้ช่องทางในการลงมติเพื่อเลือกรับคดีใดให้เป็นคดีพิเศษมาเป็น เครื่องมือในการกลั่นแกล้งทางการเมืองได้ นอกจากนี้ในการโหวตเพื่อลงมติดังกล่าวนั้น จะใช้ วิธีการลงมติโดยเปิดเผยซึ่งอาจทำให้คณะกรรมการที่เป็นข้าราชการประจำที่มีแนวความคิดแตกต่าง ไปจากคณะกรรมการที่มาจากราชการทางการเมืองที่สามารถให้คุณให้โทษกับตนได้ เกิดความ เกรงกลัวจนต้องลงมติตามข้าราชการการเมืองผู้ที่มีอิทธิพลในการให้คุณให้โทษตนเอง ด้วยวิธีการ ดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่การเลือกคดีที่ให้ผลดีแก่กลุ่มของตนเองเพื่อรักษาผลประโยชน์ได้

ปัญหาองค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ

คณะกรรมการคดีพิเศษตามมาตรา 5 ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัด กระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกฤษฎา นายความ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนเก้าคน และใน

จำนวนนี้ต้องมีบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกฎหมายอย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ โดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

โดยที่ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การสอบสวนคดีพิเศษมิติใหม่ของสังคมไทย ซึ่งจัดโดยสำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2546 ได้มีการเสนอความเห็นว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษควรให้มีที่มาจากภาคเอกชนมากกว่านี้ เพราะคณะกรรมการคณะนี้อาจตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารได้

สมาชิกรัฐสภาผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อภิปรายอย่างกว้างขวางในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ สรุปได้ว่าไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการคดีพิเศษ และไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีที่มาจากแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี เพราะจะทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกรบกวนแทรกแซงมากเกินไป จึงควรกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีที่มาจากสรรหาโดยความเห็นชอบของวุฒิสภา

อย่างไรก็ตาม ได้มีการอธิบายเหตุการณ์กำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษชุดนี้ว่า การดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้มีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐต่างๆ เข้าร่วมปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจบริหารของรัฐเข้ามาส่งเสริมให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและไม่เกิดภาวะ การปฏิบัติงานหยุดชะงักลง ซึ่งเห็นว่าฝ่ายการเมืองจะไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงอำนาจของคณะกรรมการชุดนี้ได้ด้วยมีจำนวนเพียง 2 คนประกอบกับมาตรา 21 ซึ่งกำหนดลักษณะคดีพิเศษที่ต้องดำเนินการสืบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้และกรณีความผิดทางอาญานอกจากที่กฎหมายนี้กำหนดไว้แล้ว คณะกรรมการคดีพิเศษต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่ ดังนั้น คน 2 คนนี้คงไม่สามารถเข้าแทรกแซงการทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ได้ ซึ่งถือว่าการมาดังกล่าวเป็นการมองในเชิงทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติก็อาจถูกรบกวนแทรกแซงได้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546, หน้า 37) ซึ่งปัญหาที่พบในทางปฏิบัติคือการที่นายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการคดีพิเศษและมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานคณะกรรมการคดีพิเศษซึ่งกรรมการโดยตำแหน่งนี้ถือว่ามีอิทธิพลต่อข้าราชการประจำ นอกจากนี้แล้ว เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาแล้ว ก็มักจะมีการแต่งตั้งคนของตนเองขึ้นมาอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญซึ่งรวมถึงข้าราชการประจำหลายตำแหน่งที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการคดีพิเศษด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้สูงที่จะมีการตกลงกัน

ระหว่างคณะกรรมการกันเองก่อนการประชุมว่าจะรับคดีใดเข้าเป็นคดีพิเศษ อันส่งผลให้มีการใช้อำนาจในเรื่องดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองได้

ปัญหาของการที่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังคณะกรรมการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 ที่มีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐซึ่งมีวงเงินหรือมูลค่าตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทเป็นขึ้นไปอันเป็น “คดีพิเศษ” ที่ต้องสืบสวนและสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตาม พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ที่มีข้าราชการหรือนักการเมืองร่วมกันในการกระทำความผิดให้เป็นอำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นั้น โดยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งโดยปกติพนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็จะทำการสอบสวนและสรุปสำนวนส่งไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 4 มาตรา 66 และ มาตรา 69 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่มีเพียงคณะเดียวแต่ต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมหาศาลทำให้ไม่อาจดำเนินการได้ทันอันอาจทำให้คดีขาดอายุความเนื่องจากในบางกรณีที่มีคดีที่สังคมให้ความสนใจ จึงเป็นการบังคับให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องเลือกทำคดีตามกระแสสังคมเรียกร้องมากกว่าคดีที่ไม่ได้รับความสนใจจากสังคม (เนชั่นทันข่าว, ออนไลน์, 2552) และแม้ในปัจจุบันจะมีการตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (ป.ป.ท.) ขึ้นมาเพื่อดำเนินการสอบสวนกรณีที่มีผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการระดับ ชำนาญการลงมาโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐได้รับโอนคดีมาจาก คณะกรรมการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประมาณ 5,000 คดี (ไทเมือง, ออนไลน์, 2551) แต่ในปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐจะมาปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2551ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่ให้อำนาจสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐในการดำเนินการดังนั้นเพื่อควมมีประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่เป็นคดีพิเศษ ในกรณีที่มีข้าราชการหรือนักการเมืองเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด

จึงควรแก้กฎหมายเพื่อให้คดีที่มีข้าราชการหรือนักการเมืองเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดให้อยู่ในอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อทำการสรุปสำนวนส่งอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลต่อไป เพื่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวเนื่องจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้น โดยปกติมักจะมีนักการเมืองหรือข้าราชการเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นประจำ ดังนั้นเมื่อกำหนดกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนในเรื่องดังกล่าว จึงควรให้อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษเพียงหน่วยเดียวในการสืบสวนสอบสวนจนกระทั่งสรุปสำนวนส่งให้พนักงานอัยการสั่งฟ้อง เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆที่ส่งผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายในการกระทำความผิดว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

1. การที่กรมสอบสวนคดีพิเศษมีโครงสร้างอยู่สังกัดกระทรวงยุติธรรมไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากเจตนารมณ์ในการตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาก็เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมในกรณีที่เกิดคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างซึ่งคดีดังกล่าวอาจจะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองเข้ามาเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นการแทรกแซงจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงอาจเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะหรือรูปแบบอย่างไรก็ตามการแทรกแซงทางการเงินหรือทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐนั้น เป็นการกระทำความผิดที่มีผลประโยชน์จำนวนมหาศาลเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้เป็นสิ่งดึงดูดในการกระทำความผิด ดังนั้นการที่กรมสอบสวนคดีพิเศษที่มีหน้าที่รับผิดชอบคดีที่มีผลกระทบดังกล่าวมีโครงสร้างที่ตั้งกักอยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรมนั้นจึงอาจเกิดปัญหาการแทรกแซงทางการเมืองได้ เพราะผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุดของกระทรวงยุติธรรมคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง การแทรกแซงทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ซึ่งที่ผ่านมากรมสอบสวนคดีพิเศษถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของฝ่ายรัฐบาลที่ใช้ในการแก้แค้นคู่ต่อสู้ทางการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล (กรมสอบสวนคดีพิเศษ, ออนไลน์, 2549) ดังนั้นการมีโครงสร้างสังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้

2. การที่กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบในแต่ละภูมิภาค เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น จะต้องมีการดำเนินการที่คล้ายกับงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากการสืบสวนนั้นจะต้องมีการรวบรวมข้อมูล ข่าวสารต่างๆเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานดังนั้นการที่มีหน่วยงานรับผิดชอบที่

ตั้งอยู่ในแต่ละภูมิภาคจึงส่งผลดีในการปฏิบัติงานเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้นๆจะมีความชำนาญในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ ทำให้การประสานงานเพื่อรวบรวมข้อมูลหรือพยานหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือประชาชนในพื้นที่มีประสิทธิภาพ เพราะการที่กรมสอบสวนคดีพิเศษมีเฉพาะหน่วยงานที่ตั้งอยู่เฉพาะที่กรุงเทพมหานครเพียงแต่ที่เดียว การที่มีคดีเกิดขึ้นทั่วประเทศก็จะต้องมีการเดินทางไปราชการในพื้นที่นั้นๆ ทำให้เสียงบประมาณจำนวนมากและการไปราชการเพียงระยะเวลาสั้นๆก็ไม่ทำให้ได้ข้อมูลมาอย่างเพียงพอ ทำให้ต้องเดินทางไปราชการหลายครั้ง เสียงบประมาณเป็นจำนวนมาก ต่างจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีท้องที่รับผิดชอบทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเจ้าหน้าที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ เจ้าหน้าที่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวอยู่แล้ว นอกจากนี้การที่มีหน่วยงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษอยู่ในแต่ละภูมิภาคก็สามารถสร้างค่านิยมให้กับประชาชนในพื้นที่ในการต่อต้านการคอร์รัปชัน และเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในพื้นที่นั้นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ